

SPECTACOLELE CARAGIALE

- „O SCRISOARE PIERDUTĂ”
- „CONU LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA”
- „O NOAPTE FURTUNOASĂ”
- „D-ALE CARNAVALULUI”

la Teatrul Național „I. L. Caragiale”

T

Teatrul Național „I. L. Caragiale” a oferit publicului bucureștean în săptămîna semicentenarului un adevărat festin caragialesc : patru spectacole cu cinci piese ale marelui Caragiale : *O scrisoare pierdută*, *O noapte furtunoasă*, *D-ale carnavalului*, *Conu Leonida față cu reacțiunea* și *Năpasta*.

Comediile (*Năpasta* e un spectacol asupra căruia s-a vorbit aici altădată) au fost bineînțeles regizate de cel mai statornic și mai credincios slujitor al dramaturgiei marelui clasic : artistul poporului Sică Alexandrescu.

Primul regizor al Teatrului Național a făcut, pentru cinstirea memoriei lui Caragiale, un adevărat tur de forță, punind cele patru comedii dacă nu *din nou* în scenă, în bună măsură cu o nouă distribuție și într-un timp relativ scurt. Spectacolele lui Sică Alexandrescu (mai puțin ultimul) s-au cristalizat și au făcut de multă vreme „carieră”. Sică Alexandrescu și-a consolidat munca sa regizorală, clasică, am putea-o numi astăzi, pe coordonatele precise, geometric desenate, ale unui

De la stînga la dreapta : Ion Finteșteanu (Farfuridi), Al. Giugaru (Trahanache), N. Brancomir (Brînzovenescu) în „O scrisoare pierdută”

eșafodaj arhitectural-scenic care s-a impus ca atare. O mare seriozitate stă — deloc paradoxal — la baza punerilor în scenă ale comediilor : o conștiință profesională înaltă, un academism în înțelesul bun al cuvîntului, de rîvnă științifică, îmbinată cu pasiune artistică. Adîncul realism scenic, „dezvelirea” integrală a uriașului monument caragialesc au fost înfăptuite cu ajutorul strălucitei echipe de actori de comedie a Teatrului Național, care s-au integrat rolurilor cu greutatea unor „prototipuri” artistice, altminteri greu de imaginat. În spectacolele din acest an, regizorul nu a urmărit de aceea să-și modifice linia directoare inițială. Și nici noi nu am căutat să găsim în ele inițiative novatoare, ori mijloace noi de expresie cheamă să releve o viziune structural revizuită a pieselor montate.

Piesa cea mai apropiată de sursa inițială a înscenărilor lui Sică Alexandrescu — „arta sa poetică” în materie de Caragiale — este *O scrisoare pierdută*¹, spectacol impus cu glorie și dincolo de hotarele patriei. Finețea și minuția (în gest și vorbă), iluminarea violentă dinăuntru și din afară a personajelor, care se demască demascînd, au fost și astăzi, ca și ieri, caracteristice montării.

Actorii Teatrului Național au servit și de astă dată — cei mai mulți dintre ei — înalte lecții de abordare a replicii comice, de „stoarcere” a acestuia cu consumate mijloace artistice. Costache Antoniu, Al. Giugaru, Gr. Vasiliu-Birlic, I. Finteșteanu, Niki Atanasiu, Marcel Angheliescu — iată tot atîtea creații, care parcă învită la compunerea unor portrete-studii. E greu să-mi imaginez astăzi altfel pe „Cetățean” decît așa cum l-a compus Costache Antoniu — cu o voce unsuroasă, uneori scîrțioare ca o poartă ruginită, căutîndu-și mereu echilibrul fizic și moral, cu „bretonul” căzut pe ochi, dar cu o anume luminiță șugubeață, caldă, umană, în privire. Nu-l mai pot gîndi altfel pe Trahanache decît așa cum l-a creat Al. Giu-

¹ Data premierei : 2 iunie 1962. Regia : Sică Alexandrescu. Distribuția : Constanțin Bărbulescu (Ștefan Tipătescu) ; Gr. Vasiliu-Birlic (Agamiță Dandanache) ; Alexandru Giugaru (Zaharia Trahanache) ; Ion Finteșteanu (Farfuridi) ; N. Brancomir (Brînzovenescu) ; Niki Atanasiu (Cațavencu) ; Gh. Buliga (Ionescu) ; Ion Henter și Dem. Rădulescu (Popescu) ; Marcel Angheliescu (Pristanda) ; Costache Antoniu (Un cetățean turmentat) ; Carmen Stănescu (Zoe Trahanache) ; Mircea Cojan (Un fecior)

garu, — un Trahanache de un ramolismen monumental, impozant și ridicol, definiție vie a discrepanței dintre pretenții și esență. Poate fi oare Farfuridi altfel decât acel lătrător caraghios, întruchipat de I. Finteșteanu — onctuos și stupid pînă la absurd? Dar Pristanda, deopotrivă prost și șiret, venal și insinuant, încarnat de Marcel Anghelescu? Ori Cațavencu, cu înfățișarea lui zgomotoasă și apoi tîrîndu-se cu mers de vulpoi, ridiculizat pînă la anihilare de Niki Atanasiu etc. etc.?

Mai puțin integrați echipei, N. Brancomir (Brînzovenescu), care a știut să fie umbra lui Farfuridi și să puncteze suficient ridicolul personajului, C. Bărbulescu (Tipătescu), care a trăit — inegal — mai mult *scandalul* scrisorii pierdute decât semnificația ei „istorică”, Carmen Stănescu, care s-a străduit parcă să descopere în coana Zoe resurse de autentică emoție și de „viață interioară”.

Se pare că mici noi amănunte comice au îmbogățit spectacolul, dar ritmul său — deși vădit „biciuit” — a fost totuși parcă mai puțin alert decât altădată, figurația mai săracă în strălucire și compusă cu mai puțină grijă pentru reliefaarea individualităților-caricaturi ce-i dădeau greutate și sens.

De la stînga la dreapta : Carmen Stănescu (Zoe), Niki Atanasiu (Cațavencu) și Costache Antoniu (Cetățeanul turmentat) în „O scrisoare pierdută”

Cu respectarea spectacolelor clasice, **Conu Leonida față cu reacțiunea**² ne-a înfățișat pe celebra Efimița într-o interpretare în travesti: artistul poporului Birlic. În tandem, Conu Leonida a fost încredințat artistului poporului Al. Giugaru.

Al. Giugaru și Vasiliu-Birlic au dat viață replicilor antologice din schimbul de „idei“ care face comedie. Ei au jucat cu mare expresie pauzele (există câteva minunate momente regizorale de „pauză“, dominate de un discret fundal sonor) și, evident, au stîrnit pe tot parcursul spectacolului un rîs copios, homeric. Din păcate însă s-a apăsat poate prea mult pe comicul situațiilor grotești. Se va rîde violent ori de cîte ori interpretul principal își va lepăda o suită de fuste, pentru a rămîne într-un jupon înflorat. Nu cumva însă, în acest chip, sînt reduse efectele comicului de conținut?

Decorul, compus după o schiță de Aurel Jiquidi, a avut substanță caragialeană, și — ceea ce-i admirabil — poezie comică.

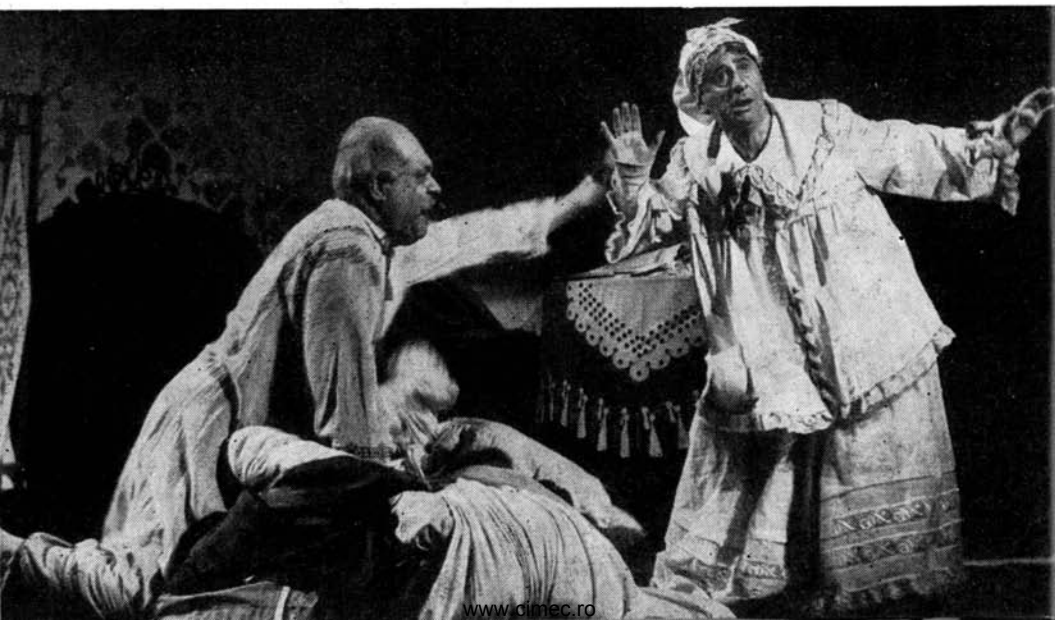
Spre deosebire de *O scrisoare pierdută*, în *O noapte furtunoasă*³ regizorul a căutat să integreze în spectacol și tineri interpreți evidențiați pînă acum în roluri de comedie. Desigur, cu intenția de a continua astfel pentru mai tîrziu „școala Caragiale“.

Roadele artistice nu ni se par însă concludente. Cel puțin, deocamdată. Am putut, astfel, vedea din nou — și aplauda — magistratul recital ecatoricesc oferit de Al. Giugaru și Marcel Anghelescu, în celebra scenă a citirii ziarului. (Marcel Anghelescu în Ipingescu face uluitoare variații comice pe o „temă dată“, dinamizează, dă acțiune unei simple lecturi, în timp ce Al. Giugaru ascultă cu o expresie atît de diferit variată de la un moment la altul, încît tot universul ridicol al lui

² Data premierii: 4 iunie 1962. Regia: Sică Alexandrescu. Decor, după o schiță de Aurel Jiquidi. Distribuția: Alexandru Giugaru (Conu Leonida); Gr. Vasiliu-Birlic (Coana Efimița); Draga Olteanu (Safta)

³ Data premierii: 4 iunie 1962. Regia: Sică Alexandrescu. Decoruri și costume: Al. Brătășanu. Distribuția: Alexandru Giugaru (Jupin Dumitrache); Marcel Anghelescu (Nae Ipingescu); Niki Atanasiu (Chiriac); Eva Pătrășcanu (Spiridon); Mihai Fotino (Rică Venturiano); Silvia Dumitrescu-Timică (Vetti); Coca Andronescu (Zita)

Al. Giugaru (Conu Leonida) și Gr. Vasiliu-Birlic (Coana Efimița) în „Conu Leonida față cu reacțiunea“

Silvia Dumitrescu-Timică
(Veta) și Niki Atanasiu
(Chiriac) în „O noapte
furtunoasă“

Titircă Inimă-rea e adus integral în scenă.) Am prețuit și pe Niki Atanasiu, care a făcut din Chiriac un tip ridicol sentimental, violent și abject, și pe Silvia Dumitrescu-Timică — o Vetă permanent discretă, punctînd cu multă artă psihologia eroinei. Se recunoaște în jocul actorilor pomeniți — și apreciați — mai sus un stil, o școală de joc față de care generația tînără — pe acest plan al formației, al stilului — se află oarecum în neînțelegere, în orice caz intimidată.

Mihai Fotino în Rică Venturiano a avut de înfruntat o strălucită amintire : interpretarea lui Radu Beligan. Ritmul pe care el l-a impus personajului a fost bun ; adeseori a avut haz. Prezența sa scenică a fost însă uneori puțin stingheră și neconcludentă, datorită tocmai zestrei stilistice ce-l caracterizează. La fel și ceilalți tineri. Deși aparent agitată pe scenă, Coca Andronescu n-a avut de aceea suficient ritm și nu s-a mărturisit cu sinceritate comică — multe dintre replicile sale, și mai ales hazoasa citire a scrisorii, căzînd în gol. A fost ștearsă, fără strălucire comică și apariția — iarăși tradițional, în travesti — a Evei Pătrășcanu, în Spiridon.

Am regretat faptul că s-a încercat experiența unei distribuții combinate în spectacolele noastre comemorative. Am fi dorit ca *O noapte furtunoasă* și *O scrisoare pierdută* — cu deosebire la Național — să fie spectacole-școală cu toți stră-

Al. Giugaru (Jupin Dumitrache) și Marcel Anghelescu (Nae Ipingsescu) în „O noapte furtunoasă”

lucii creatori de azi ai rolurilor prezenți: Radu Beligan, Eugenia Popovici, Elvira Godeanu.

În *D-ale carnavalului*⁴, Sică Alexandrescu a ținut să lase întreaga greutate a spectacolului „ultimului schimb”. (Singurul interpret virstnic, Gr. Vasiliu-Birlie

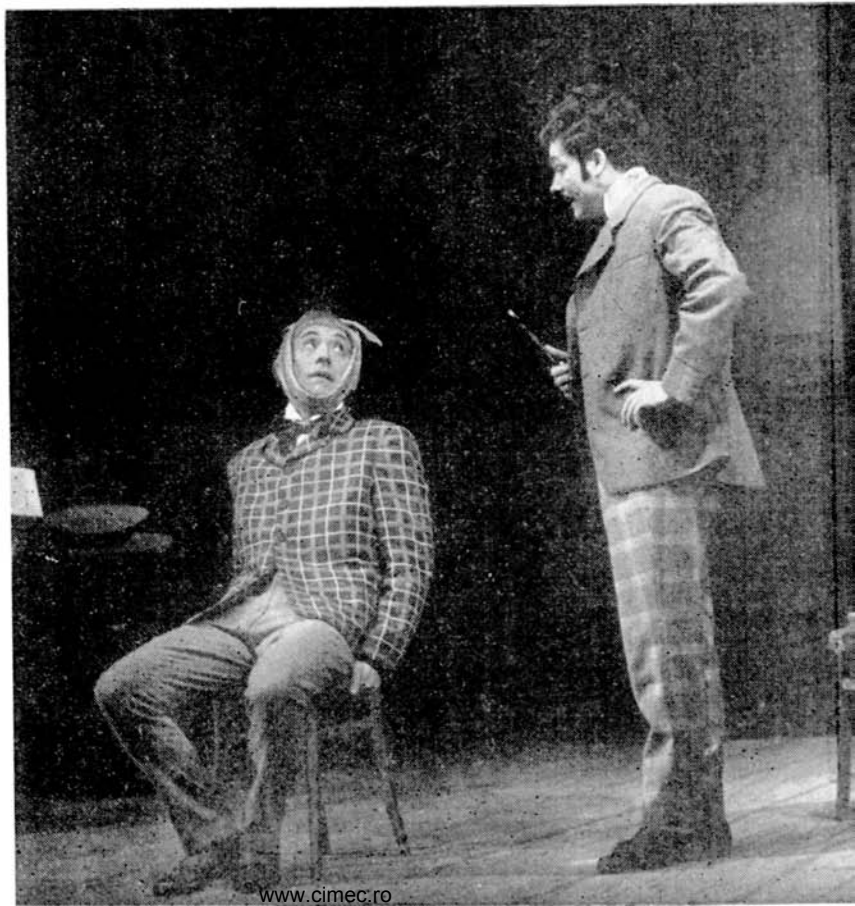
⁴ Data premierei: 3 iunie 1962. Regia: Sică Alexandrescu. Decoruri și costume: Al. Brătășanu. Distribuția: Dem. Rădulescu (Nae Girimea); Ovid Teodorescu (Iancu Pampon); Gr. Vasiliu-Birlie (Mache Răzăchescu); Mihai Fotino (Catindatul); Constantin Stănescu (lordache); Mircea Cojan (Un ipistat); Valeria Gagialov (Didina Mazu); Coca Andronescu (Mița Baston); Ion Dragomirescu și Constantin Giura (Un chelner); Eva Pătrășcanu (O mască)

— excepționalul creator al lui Crăcănel. În jurul lui s-a încercat de altfel, ca la sunetul unui diapazon, să se acordeze și restul distribuției.)

E de la sine înțeles faptul că ideea realizării unui spectacol cu o echipă tinăre nu poate fi decît inspirată și demnă de toată lauda. Dar, evident, o asemenea încercare presupune adoptarea unei viziuni și a unui ritm nou, pe măsura unor tinere personalități. Copierea „modelelor“ de către tinerii interpreți (era evident dificilă închegarea unei unități stilistice atît timp cît Vasiliu-Birlic aducea o personalitate și un tip ce corespundea vechii montări), fără o integrală transfigurare artistică, nu a avut din păcate un rezultat artistic fericit. (Un spectacol al studioului experimental al Institutului de teatru — *D-ale carnavalului* — ne-a vădit cu prisosință cît de largi și atotcuprinzătoare sînt valențele pe care le oferă Caragiale.)

Experimentul de la Teatrul Național, dus pînă la jumătatea drumului său (ieșind și în afara unității stilistice a ciclului de spectacole), ne face să credem că regizorul Sică Alexandrescu ne va dărui în curînd un nou Caragiale, tînăr prin forță satirică și prin interpreți.

Mihai Fotino (Catindatul) și Constantin Stănescu (Iordache) în „D-ale carnavalului“

Dem. Rădulescu (Nae Girimeca) și Coca Andronescu (Mița Baston) în „D-ale carnavalului“

Cel mai apropiat de substanța caragialească a personajului a fost M. Fotino — un „catindat“ grotesc fără ostentație, dar care în ultima parte a spectacolului și-a pierdut din „prezența“ sa scenică, din suflu, din nerv. Coca Andronescu a fost și ea o Mița Baston violentă, cu o neîndoielnică putere comică, uneori însă puțin intelectualizată sau excesiv discretă. Descendent, pe scara realizărilor, urmează Dem. Rădulescu — un Nae Girimeca prea puțin expresiv, prea puțin pătruns de substanța personajului, prea puțin comic; Ovid Teodorescu — monoton în Iancu Pampon, nefolosind contrastul dintre fizic și voce, adesea absent ca mișcare și mimică în scenele de ansamblu; Valeria Gagialov — în Didina Mazu, furată prea des de mijloace exterioare.

Scenografia lui Al. Brățeșanu (la *O scrisoare pierdută*, *O noapte furtunoasă* și *D-ale carnavalului*) a fost spiritual colorată, marcând înțelegerea expresivă a teatrului lui Caragiale.

Al. Popovici